

PASAJ

Ursula K. Le Guin için Farklılık ve Eşitlik: Diyalog, Diyalojik Roman ve Disiplinlerarasılık

D. Burcu Eğilmez*

Öz

Ursula K. Le Guin'e göre farklılık neye işaret etmektedir? Farklılıklar kimleri, nasıl mekanizmalarla ötekileştirmekte, yabancılaştırmaktadır? Bir yazar olarak Le Guin'in farklılıkların eşit olarak bir arada olma imkânı olarak sunduğu alternatif fikir(ler) nedir? Bu yazının başlangıç noktası olarak nitelendirilebilecek bu soruların cevapları, temel olarak, Le Guin'in eşitlik anlayışı ve romanlarında öne çıkan diyalog fikri; bu fikirlerin yansımaları ise yazarın *Mülksüzler* (2011a), *Marifetler* (2006) ve *Rüyanın Öte Yakası* (2011b) adlı romanları çerçevesinde tartışılacaktır. Yazının devamında, Ursula K. Le Guin'in romanlarında özneler arasındaki diyaloga yaptığı vurguyu tamamlayan noktalar olarak, yazarın romanlarının biçimi ve yöntemi tartışılacaktır. Bu çerçevede, ilk olarak Le Guin ve M. Bakhtin'in (2008) diyalojik roman anlayışı arasındaki bağlar ortaya koyulacaktır. Ardından Le Guin'in anlatılarının fikrinsel arka planını oluşturan feminizm, anarşizm ve Taoizm çerçevesinde, yazarın diyalogda bulunduğu disiplinler ve düşünürler, Le Guin'in disiplinlerarası yönteminin işaretleri olarak tartışılacaktır. Sonuç olarak, bu yazı, Ursula K. Le Guin'in özneler arasındaki diyaloga yaptığı vurguyu, yazarın romanlarının içeriğini, biçimini ve yöntemini şekillendiren bir eylem olarak tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Ursula K. Le Guin, anarşizm, farklılık, eşitlik, diyalog, diyalojiklik, disiplinlerarasılık.

* İzmir Ekonomi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, burcu.egilmez@ieu.edu.tr

Difference and Equality for Ursula K. Le Guin: Dialogue, Dialogical Novel and Interdisciplinarity

Abstract

What does the difference signify for Ursula K. Le Guin? How does difference create the other and which mechanism does it use in this process of alienation? What is the alternative order/idea/space Le Guin offers for the equal coexistence of difference? The answers to these questions will primarily be investigated through Le Guin's understanding of equality and her idea of dialogue as these prevail in selected novels: *Dispossessed: An Ambiguous Utopia*, *Gifts* and *The Lathe of Heaven*. Next, the form and method of Le Guin's novels will be discussed as complementing her emphasis on the idea of intersubjective dialogue. To this end, the links between Le Guin and M. Bakhtin's conceptualization of dialogical novel will be presented. This will be followed by a discussion of Le Guin's dialogue with feminism, anarchism and Taoism in order to delineate her interdisciplinary writing method. Hence, this article attempts to discuss Le Guin's emphasis on intersubjective dialogue as an act that shapes the content, form and method of her practice of literature.

Key Words: Ursula K. Le Guin, anarchism, difference, equality, dialogue, dialogism, interdisciplinarity.

Ursula K. Le Guin için Farklılık ve Eşitlik

Eğer konuşmayı ve dinlemeyi bırakırsak, dünya sağır ve dilsiz olur (Le Guin, 1989a, s.100).

Ursula K. Le Guin'in örnek olan seçilen romanlarının içeriğinde, romanlarının yapısal özelliklerinde ve roman yazma yönteminde öne çıktığı görülen diyalog fikri bu yazıda tartışılan fikirlerin temel dayanağıdır. Tüm bu tartışmanın başlangıç noktası ise Le Guin'in romanlarındaki farklılık anlatısının ne olduğu sorusudur.¹

¹ Bu sorunun cevabını ararken yazdığım ilk taslak metni okuyup beni cesaretlendiren sevgili Doğan Başkır'a teşekkür ediyorum. Söz konusu metnin İngilizcesi – bu makalenin ilk bölümünün (s.7-18) taslak hâli – Mayıs 2015'de Ege Üniversitesi'nin düzenlediği *15th International Cultural Studies Symposium*'da bildiri olarak sunulmuştur.

Ursula K. Le Guin, farklılık; dolayısıyla ben ve öteki ikiliği ile ilgili eleştirel düşüncelerinin en temel çerçevesini “Amerikan Bilim Kurgusu ve Öteki” adlı yazısında ortaya koyar. Yazara göre Amerikan bilimkurgusu, farklılıklar söz konusu olduğunda tepeye “zengin, hırslı, saldırgan erkekleri”, en alta da “fakir, eğitimsiz, sûretsiz kitleleri ve tüm kadınları” yerleştirerek, yazarın “babun patriyarkı” olarak adlandırdığı “kalıcı bir hiyerarşik sistem” kurar (Le Guin, 1989a, s.83,85).² Le Guin’e göre böylesi bir hiyerarşiyi, dolayısıyla eşitsizliği mümkün kılan düşünce, “erkeğin kadına, sınıfın sınıfa ve ulusun bir başka ulusa yaptığı gibi”, ötekini “kendinden tamamen farklı görmek” ve öteki ile “benzerlikleri olduğunu reddetmektir” (1989a, s.85). Doğal düzende, her biri bir özne olan insanların, benzeşliklerini reddetmelerinin sonucu, insana nesne olarak yaklaşmayı, dolayısıyla yabancılaşmayı getirmektedir (Burns, 2010, s.141; Le Guin, 1989a, s.85). Bu anlamda, ötekileştirme eyleminin temeli mutlak benzeşmezlik iddiası, farklılıkların eşit olarak bir arada var olabilmelerinin anahtarı ise bu iddianın reddedilmesi gerekliliğidir.

Farklılıkların eşitliği bozmayacağı bir dünya için, mutlak benzeşmezlik fikrinin reddedilmesi gerekliliğinin arkasında, Le Guin’in peşinden gittiği, iki temel varsayım olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi, insana dair kimliklerin mutlak bir öze sahip olamayacağı ve bundan hareketle farklı durumlarda çatışma yaratan benzeşmezliklerin değişkenliğidir.³ İkincisi ise, farklılıkların bir takım benzeşlikler üzerinden ortaklık kurabileceğidir. Le Guin için bu ortak payda “insan olmak” ve “aynı doğayı farklı insan, hayvan ve bitkilerle paylaşmak” olmalıdır, çünkü Taoizm öğretisi bunu gerektirir.⁴ Bu anlamda, Le

² Le Guin’in erkek öznenin kurduğu ötekine dair bir diğer eleştirisi “uygar erkeğin kendisini ben ve efendi olarak tanımladığını, dolayısıyla kalanları dışarda, aşağıda, alta ve tâbi olarak, yani öteki olarak kurduğunu” ifade etmektedir. Le Guin (1989b), *Woman/Wilderness, Dancing at the Edge of the World* içinde, s.161. (Aksi belirtilmeyen çeviriler yazara aittir.)

³ Le Guin’i post-modern anarşizm tartışmaları çerçevesinde değerlendiren yazın, Le Guin’in toplumsal cinsiyet rolleri bakımından Judith Butler gibi düşünürleri takip ettiğini yani mutlak, değişmez, özcü bir kimlik anlayışını reddettiğini hâlihazırda tartışmaktadır. L.Call (2007), *Post-Modern Anarchism in the Novels of Ursula K. Le Guin*.

⁴ Dena C. Bain (2000) bu noktaları LeGuin’in Taoizm anlayışı ile ilişkilendirmektedir. The ‘Tao Te Ching’ as Background to the Novels of Ursula K.Le Guin, H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde. Le Guin’in romanlarındaki fikrîsel arka plan söz konusu olduğunda önemli bir yeri olan Taoizm tartışmalarına yeri geldikçe değinilecektir.

Guinè göre, özcü farklılık iddialarının ve bu farklılıkların mutlak benzeşmezlikler çerçevesinde tartışılmasının, değişken kimlik kategorilerine sahip insanların ortaklaşabileceği alanları yok saymak anlamına geleceğini ifade edebiliriz.

Le Guin mutlak benzeşmezliği reddederken, ne gruplar arasında ne de grup içerisinde bir mutlak benzeşme de önermemektedir. Tam tersine, farklılıklar Le Guin için önemlidir. Bu anlamda, Le Guin'in romanlarında hem 'farklı' seslerin duyulur olması hem de yazarın 'farklı' kahramanları, farklılıkların önemine yapılan vurguyu anlamak için önemlidir. Le Guin romanlarında kahraman olarak öne çıkan karakterlerin temel özelliği yaşadıkları toplulukların üyelerinden farklılıklarıyla sıyrılmalarına yapılan vurgu (Benfield, 2000, s.129; Macguirk, 2000, s.244) ve bu farklılıklarının aslında onları biricik ve değerli kılmıştır. Örneğin, sınırsız güç sağlayabilecek "etkili" rüyalara sahip George Orr (*Rüyanın Öte Yakası*), iktidarın aracı marifetlerini kullanmayı reddeden Orrec (*Marifetler*) ve bilim için kaçak olmayı göze alarak öteki ile arasındaki "duvarı" aşan Shevek (*Mülksüzler*) kendi toplumları için de farklıdır. Ancak mutlak benzeşmezlikleri yoktur diğerlerinden. Dahası, farklılıkları hem kendi gruplarında benzeşlerini bulmalarında hem de öteki dünyalarda farklılıklarını korumalarına ve benzeşlerini aramalarına olanak sağlamaktadır.

Le Guin'in yabancılaştırmayı ve ötekileştirmeyi bertaraf edebilecek bir fikir olarak sunduğu "mutlak benzeşmezliğin reddi" teorik alana sıkışmış gibi görünse de, Le Guin yaptığı önemli bir önerme ile bunun pratikte nasıl gerçekleşebileceğine dair ipuçlarını sunmaktadır. Le Guin'in bu önermesi, farklılıkların ve benzeşliklerin değerli ve biricik olduğunun her türlü özne tarafından anlaşılabilmesinin ancak ötekini tanımayı ve bilmeyi mümkün kılacak iletişim ve diyalog eylemleri ile gerçekleşebileceğidir. Şimdi, mutlak farklılık iddiasının izlerini ve bunun öteki öznesinin inşası, ötekileştirme eylemi ile ilişkisini ve bu iddia ile savaşabilecek fikirleri, Le Guin'in kimi romanlarında arayabiliriz.

Le Guin Romanlarında Farklılık, Öteki ve Kahramanlar

Le Guin'in farklılık temsillerini incelemek için örnek olarak seçilen *Mülksüzler* (2011a), *Marifetler* (2006) ve *Rüyanın Öte Yakası* (2011b) romanlarında, öteki, sıklıkla karşımıza çıkan bir kategoridir.⁵ Öyle ki, Le Guin romanlarında temel anlatıyı ve gerilimi öncelikle farklılıkları nedeniyle zıt kutuplara yerleştirilen özneler-gruplar etrafında örer. Bu iki ucun özneleri, mutlak benzeşmezlik iddiası çerçevesinde hayat bulan, diğerini bir nesne, bir yabancı olarak gören ve dolayısıyla her biri diğeri için öteki olandır. Le Guin romanlarının diğeri bir anlatısı ise ötekine temkinle ama özne olarak yaklaşan, yani mutlak benzeşmezliği reddeden, aynı zamanda mutlak benzeşlik temelinde tasavvur edilen kendi grubunda ve dolayısıyla grubu dışında da farklılıklarını dile getiren öznelerin hikâyeleridir. Bunu Le Guin'in romanlarına daha yakından bakarak görebiliriz.

Mülksüzler'de, Anarres ve Urras gezegenlerinin sakinleri birbiri için ötekidir. Bu karşıtlık, öncelikle, anarşist ve kapitalist özneler olmanın üzerine kurulur. Bu öznelerin fikirselsel farklılığı, mekânsal ayrışma ile de vurgulanır. Anarresliler için Urras, mülkiyetli, dolayısıyla eşitlikten ve özgürlükten yoksun bir toplumdur. Bu mülkiyet fikri, eşyalara, konfora, lükse, bilime ve hatta kadınlara dair bir sahiplik iddiasıdır ve Urras'ın temel farklılığıdır. Bu yüzden, Anarreslilere öğretilen Urras'tan "tiksinmeleri, nefret etmeleri ve korkmalarıdır", çünkü Anarreslilere daha çocukken anlatılan Urras'ın "çürümüş bir eşitsizlik, haksızlık ve israf yığını" olduğudur (Le Guin, 2011a, s.45,76). Anarres de, Urras'ta yaşayanlar için, ortak mülkiyet, cinsel yönelimde-ilişkilerde özgürlük nedeniyle farklıdır. Bundandır ki,

⁵ Hélène Escudié, Le Guin ile 2002 yılında yaptığı röportajda, yazara romanlarında kullandığı isimleri nasıl seçtiğini sorar. Le Guin, romanlarında keşfettiği dünyalarda yaşayan farklı toplumlar ya da ülkeler bulunduğunu ya da *Karanlığın Sol Eli*'nde olduğu gibi bu dünyalarda yaşayan iki farklı ülke bulunduğunu, dolayısıyla her birinin farklı dilleri olduğunu söyleyerek başlar cevabına. Le Guin, böylece, farklı toplumlar, ülkeler, diller üzerine kurulu evrenlerinde aslında çoğulluğun, farklı toplumların, fikirlerin ve insanların önemli olduğunu da vurgulamış olur. Escudié, H (2008). Entretien avec Ursula K. Le Guin, *Conversations with Ursula K. Le Guin* içinde. C. Freedman (Ed.), s.143. Yazarın antropolog olan babası Alfred Kroeber ve dolayısıyla Le Guin'in antropolojiye olan ilgisi de romanların merkezinde neden farklı kültürler/farklılık ve bunların karşılaşmasının olduğunu anlamak için önemlidir. Bkz. dipnot 12.

Urraslılar için de Anarresliler, geri kalmış ve ahlaksız bir toplumdur. Bu anlamda *Mülksüzler*'de ötekinin kurgulanması ve ötekileştirme eylemi, fikirsel ve mekânsal olarak, sahiplik/yoksunluk ve buradan hayatın her noktasına sızan eşitsizlik/eşitlik-özürlük fikirleri üzerine kurulur. *Mülksüzler*'de bu ötekileştirmeye ve dolayısıyla mutlak benzeşmezlik iddiasına, bir Anarresli olarak Urras'a giden kahramanımız Shevek karşı çıkacaktır.

Marifetler'de dağlılar ve ovalılardır karşıtlığın özneleri. Dağlı olmak, topraklara hükmetmek ve marifete sahip olmaktır. Romanın başkahramanlarından Orrec'in ailesi Casprolar çözüme, Gry'nin ailesi Barrelar çağırma marifetleri sayesinde egemenliklerini muhafaza etmektedir.⁶ Cordemont soyundan kadınlar kör edebilmekte, Roddlar hısımlarının kalbine tılsım bıçağı yollayabilmekte, Olmlar ateşe ve rebilmekte, Callemler maddeyi hareket ettirebilmektedir (Le Guin, 2006, s.12,13). Ovalılık ise kentli ve marifetten yoksun olma hâlidir.

Ötekileştirme, *Mülksüzler*'de olduğu gibi, öncelikle dağlı-ovalı ikiliğinde, karşımıza mekânsal bir ayrışma olarak çıkar. Mutlak benzeşmezlik ise marifetli/marifetsiz olmak ekseninde kurulur. Dağlılar için öteki marifeti olmayandır, "kalluklardır" (Le Guin, 2006, s.15). Dağlılar da ovalılar tarafından cahillikle, büyücülükle, bütüllükle özdeşleştirilmektedir. Bu anlamda marifetler grup içerisinde soyluluğun ve iktidarın, gruplar arasında ise farklılığın ve her iki durumda da eşitsizliğin temelidir. Le Guin iktidar eleştirisini ve mutlak benzeşmezlik temelinde hayat bulan eşitsizliklere karşı çıkışını, bu kez marifetini kullanmayı reddeden Orrec ve ona eşlik eden Gry'nin öteki diyarlara yolculuklarıyla ifade etmektedir.

Şimdi, ötekini merak eden, ötekini tanımak/bilmek, dolayısıyla öteki ile diyalog/iletişim kurmak isteyen, bu anlamda farklılıklarının ne grup içerisinde mutlak benzeşlik ne de gruplar arasında mutlak benzeşmezlik şeklinde vücut bulamayacağına habercisi olan özneleri/kahramanları konuşmaya çalışacağım. Çünkü yukarıda anlatılanlar, ötekinin kurulmasında ve ötekileştirme eyleminin temelinde mutlak benzeşmezlik iddiasının getirdiği şeyleştirmeyi somutlaştır-

⁶ Çözüme mahareti, bakış, nefes ve sözlerle can alabilmekken; çağırma hayvanlarla iletişim kurabilme ve hüneri, eğitim ya da av amacıyla kullanma anlamına gelmektedir. Le Guin (2006), *Marifetler*, s. 11-13.

mak için dile getirildiyse, tanı(ş)ma ve diyalog eşitlik prensibini yok saymadan, farklılıklarla bir arada yaşamak için öznenin gerçekleştirilmek zorunda olduğu eylemi anlamak için gereklidir.

Le Guin Romanlarında Tanı(ş)ma/Bilme Aracı Olarak İletişim, Dil ve Diyalog

Le Guin, farklılıkların mutlak benzeşmezlik olarak algılandığı dünyalara güçlü bir eylem önerir: tanı(ş)mak/bilmek için iletişim ve diyalog kurmak. Farklı grupları öteki olarak kuran mutlak benzeşmezlikler fikrini bertaraf etmek ve bu farklılıklar ile eşit beraberlikler kurabilmek, ancak öteki ile tanışarak, onu tanıyarak gerçekleştirilebilir. Bu tanıma imkânı da iletişim, iletişim araçları ve iletişimin önemli bir şekli olan diyalogla mümkün olur.⁷ Le Guin'in romanlarındaki diyalog fikrinin vurgusu, hem konuşmayı hem dinlemeyi içeren, “çift taraflı bir işlev olan” konuşma eyleminedir, çünkü konuşmak Le Guin için “paylaşmaktır, birlikte yapılan bir sanattır.” (2011a, s.32,31). Özneler arasında, paylaşmaya dayalı gerçek iletişim de ancak konuşmanın/dilin bu çift yönlü fonksiyonu –konuşma ve dinleme yani diyalog— hayata geçirilebilirse mümkün olacaktır.

Tanı(ş)mak/bilmek için iletişime, iletişim aracı olarak dile, bilgiye, kitaplara ama en çok da diyaloga verilen önem *Mülksüzler*'de kahramanımız Shevek tarafından temsil edilir. Anarresli bir fizikçi olan Shevek, arkadaşı ve hocası Mitis'in önerdiği gibi “kitaplar ve orda tanışacağı beyinler için Urras gezegenine gitmeye karar verir, çünkü Urras'ta ona denk bir fizikçi yoktur” (Le Guin, 2011a, s.57). Bu anlamda, aslında Shevek'in yolculuğu, öncelikle bilimsel bilgi içindir. Ancak bunun için, Shevek'in öteki ile tanışması onu da tanıması/bilmesi gerekecektir.

Kaçak olmayı göze alarak Urras'a giden Shevek, Urras'da, “eşitsizlikler diyarında, sonunda kendine denk kişilere” rastlar; deva-

⁷ Le Guin'in bir iletişim aracı olarak diyaloga yaptığı vurguyu önemseyen ve dile getiren bir takım çalışmalar için bakınız: Robert Scholes, “The Good Witch of the West”, *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içerisinde, Harold Bloom (Ed.), s.41; Susan Wood, “Fiction of Ursula Le Guin”, *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içerisinde, Harold Bloom (Ed.), s.190.

mında “diğer bilim adamları ve sıradan Urraslılarla tanışmaya ve konuşmaya, Urras hakkında kitapları okumaya başlar” (Le Guin, 2011a, s.67). Bu istekliliğinin arkasında ise, Le Guin’in kurguladığı ve Shevek’in aklına emanet ettiği iki temel fikir vardır. Birincisi, düşünceye dairdir ve Le Guin’in dile getirdiği gibi “düşüncenin doğasında iletilmek vardır: yazılmak, konuşulmak, gerçekleştirilmek” (2011a, s.67). Bu anlamda, Le Guin’in vurgusu iletişim ve paylaşmak fikirlerinin önceliğindedir. Shevek’in iletişim isteğinin ardındaki diğer dinamik ise ötekini tanımak/bilmek arzusudur. Shevek’in sözleri bu anlamda önemlidir:

Biz sizi görmemezlikten geliyoruz, siz de bizi. Siz bizim tarihimizsiniz. Biz belki sizin geleceğinziz. Öğrenmek istiyorum, görmezden gelmek değil. Gelmemin nedeni bu. Birbirimizi tanımalıyız. İlkel insanlar değiliz. Ahlakımız artık kabile ahlakı değil, olamaz. Bu tür bir görmemezlikten gelme yanlış, yanlışlıklara yol açar. Bu yüzden öğrenmeye geldim (Le Guin, 2011a, s.70).

Burada dile getirilen, ötekini tanımanın/bilmenin yanı sıra ötekiyle ilişkide bir seçim olabilecek kayıtsızlığa da bir başkaldırıdır. Ötekine yokmuş gibi davranmak, onu görmemezlikten gelmek mutlak benzeşmezlik fikrini bertaraf etmeye yaramaz. Eğer yanlış anlamlara sebep olmuyorsa, olsa olsa mekânsal ayrışma sayesinde yaşayıp gitme şansı verir. Ancak bu, kayıtsızlık-yaşayıp gitme hâli, farklı ama eşitlerin birbirlerine sağlayacakları zenginlik şansının da yok sayılması demektir. Shevek’in macerası, kayıtsızlıktansa diyalog kuran öznelere, birbirlerini nasıl tanıdıklarının ipuçlarını da barındırmaktadır.

Urras’da sınıf ve cinsiyet eşitsizlikleri hayatın her yanında kendisini göstermektedir. Shevek, kendine hizmet eden Efor’la sohbetlerinde, sunulan gösterişli kentten kaçabildiği zamanlarda ya da Urras’lı Odocularla⁸ tanıştığında Urras’ı farklı ve öteki yapan,

⁸ Le Guin, “Devrimden Önceki Gün” adlı kısa hikâyesinin girişinde Odoculuğa dair fikirlerini şöyle özetler: “Odoculuk anarşizmdir. Bu anarşizm ise erken Taoist düşüncede öncellenen ve Shelley, Kropotkin, Goldman ve Goodman gibi düşünürler tarafından şekillenen bir anarşizmdir.” Bkz. http://libcom.org/files/the_day_before_the_revolution.pdf.

Urras'ın ideolojik duruşundan kaynaklı özellikle de sınıf ve cinsiyet farklılıkları ekseninde hayat bulan eşitsizliklere tanık olur. Bunları eleştirmekten kaçınmayan Shevek, Urras'ın bir takım farklılıklarının ve güzelliklerinin de hakkını verir. Urras'ta uyandığı ilk sabahta, pencereden bakan Shevek'in gördüğü manzaraya hayranlığı, güzelliklerin hakkının teslim edileceğinin ilk belirtisidir (Le Guin, 2011a, s.62). Dahası, Shevek, Anarres'in/Anarreslilerin mutlak benzeşmezi olarak tanımlanan Urras ve Urraslılarla tanıştıkça, aslında onları hiç tanımadığını, önyargılarla dolu olduğunu ve Urras'ın farklılıklarının aslında ne kadar da zengin ve zenginleştirici olduğunu farkına varır. Shevek'in Urraslılara ilişkin düşüncelerini daha ayrıntılı olarak, Le Guin'in şu sözlerinden dinleriz:

Burada Urras'ta kendini çok garip, yitik, yabancı ve akli karışmış hissedeceğini düşünmüştü ama böyle bir şey hissetmiyordu...[b]ütün o ulusları, sınıfları, kastları, tarikatları, gelenekleri ve göz kamaştırıcı, şaşırtıcı, bitmez tükenmez tarihiyle inanılmayacak kadar karmaşık bir toplum. Her karşılaştığı insan da şaşırtmacalarla dolu yeni bir bilmeceydi. Ama hiçbiri onun beklediği kaba, soğuk bencillerden değildi, kültürleri ve coğrafyaları kadar karmaşık ve çeşitliydi, zekiydiler, nazikteler. Ona bir kardeş gibi davranıyorlardı, kendini yitik, yabancı değil, kendi evindeymiş gibi hissetmesi için ellerinden geleni yapıyorlardı. O da kendini evinde hissediyordu. Elinde değildi (2011a, s.71).

Shevek, yavaş yavaş Urras'ı ve Urras'taki benzeşlerini tanıırken, Urras'lılar da Shevek sayesinde bozulmuşluğun, ilkeliliğin temsilcisi olarak gördükleri Anarres'i ve anarşizmini keşfederler. Shevek'in tüm hâline ve tavırlarına sızmış anarşistliğinin verdiği ipuçlarından başka, Urras'ta tanıştığı Oii'e'nin evine yaptığı ziyaretlerde, Oii'e'nin çocukları Ini ve Aevi'nin soruları üzerine Shevek'ten dinlediğimiz Anarres, tanı(ş)ma eyleminin diğer perdesidir. Shevek, bu sorular üzerine çocuklara benzeşliklerini ve farklılıklarını anlatma şansı bulur. Onlara “tozun neye benzediğini, Abbenay'ın nasıl olduğunu, nasıl giysiler giyildiğini, insanların yeni elbise istediklerinde ne yaptıklarını, çocukların okulda ne yaptıklarını” anlatır (Le Guin, 2011a, s.127).

Marifetler'de de, *Mülksüzler*'de olduğu gibi, ötekinin farklılığının bilinmesinin ve bunun eşitliği bozmayacağı bir evren tahay-

yülü için ne derece mühim olduğunun hikâyesini dinleriz. Ova'nın şehri Sarmaşıklı Su'dan, Dağlı Casprolulara gelin olarak gelen Melle tanı(ş)manın, birlikte yaşamının ve aslında devamında bu farklılıklardan beslenmenin ve farklılıklara adapte olma hikâyesinin kahramanıdır. Dağa nezaket, okuma gibi kentli marifetleri getiren Melle, Dağlılar tarafından marifetsiz oldukları için aşağılanmanın anlamsızlığını kanıtlar. Le Guin, Melle'nin Sarmaşıklı Su'dan getirdiği imtiyaz olarak, iyi kalpli ve tanı(ş)maya meyilli insanlığına da roman boyunca vurgu yapar. Ovalı anne Melle'nin, hünerini reddeden ve yıllarca gözleri bağlı kalan oğlu dağlı Orrec ile ona (ve eşine) okuduğu hikâyeler ve ölmeden önce oğluna bıraktığı elyazması bir masal kitabı aracılığı ile iletişim kurduğunu dikkate alırsak; iletişim için dil ve kitap metaforuyla dile getirilen bilginin ve diyalogun ne kadar mühim olduğunu, gönül rahatlığıyla, bir kez daha ifade edebiliriz.

Dil bilmeme ve dolayısıyla iletişim kuramamanın, ötekiyi düşmanlaştırmasının örneklerine, *Rüyanın Öte Yakası*'nda rastlarız.⁹ Bu romanda, gördüğü "etkili" rüyalarla dünyayı değiştirebilen George Orr ve Orr'un rüyalarına hükmetmeye çalışan, aslında temelde iyi niyetli ancak Aydınlanma rasyonalitesine, bilim ve ilerleme fikirlerine fazla bağlı, Dr. Haber karakteriyle tanışırız. Daha çok akılcılık/bilim/ilerleme ve George Orr'un Taoizmi üzerinden analiz edilen bu romanın bizim için önemli olan kısmı, George Orr'un "etkili" rüyalarından birisi aracılığıyla istemeden de olsa dünyaya armağan ettiği değişikliklerden birisidir. Bu değişikliğin merkezinde ise, Le Guin'in vurgu yaptığı, yabancılık ve iletişimsizlik fikridir. Şimdi, bu rüyalarından birine ve Le Guin'in fikirleri ile olası eleştirilere yoğunlaşabiliriz.

George Orr, bu etkili rüyalarından birinde dünyanın uzaylılarca istila edildiğini görür. Uyandığında, gerçekten de dünyanın istila edildiğini anlar. Orr, yarattığı durumu düzeltmek için yattığı bir başka rüyadan, uzaylıların düşman olmadığı, sadece iletişim kurmayı

⁹ Hélène Escudié, Le Guin ile 2002 yılında yaptığı röportajda –yazarın yarattığı dillere de dikkat çekerek— Le Guin romanlarında iletişim probleminin farklı yönleriyle ele alındığına dikkat çeker. Le Guin de bunu onaylayarak, insanların birbirini anlamasına engel olan genel bir problem olarak iletişimden bahseder ve özellikle de yabancılık söz konusu olduğunda, dilin anlamayı ve iletişimi temsil eden bir metafor olduğunu söyler. Escudié, H. (2008). *Entretien avec Ursula K. Le Guin, Conversations with Ursula K. Le Guin* içinde. C. Freedman (Ed.), s.145.

bilmedikleri için yanlış anlaşıldıkları bir senaryoyu gerçeğe çevirerek uyanır. Yani uzaylılar aslında dünyayı işgal etmemişlerdir, sadece nasıl iletişim kuracaklarını, bu noktada insanların dilini bilmedikleri için yanlış anlaşılımlıdır. İnsanların dilini öğrendiklerinde uzaylıların yaptığı açıklama önemlidir:

Bunun barışçıl bir geliş olduğunu lütfen diğerlerine bildiriniz. Herhangi bir silah taşımıyoruz. Büyük özyıkım, temelsiz korkulardan doğar. Lütfen kendinizi ve başkalarını yok etmeye son veriniz. Herhangi bir silah taşımıyoruz. Biz saldırgan olmayan, savaşımayan bir türüz (Le Guin, 2011b, s.145).

Benim, Le Guin'in iletişim ve diyalog için yaptığı çağrı olarak okuduğum bu rüya, yani farklılıkların iletişim kurması dahası diyaloga geçmesi gerekliliği, aynı mekânda sürececek farklı hayatlar söz konusu olduğunda, farklılıklara rağmen eşitlik sağlayacak mıdır, sorgulanabilir. Ancak, uzaylıların insanların dilini çözerek iletişime geçtikleri noktada, Le Guin'in önermesi olarak okunabilecek şu alın-tının, Le Guin'in kendi izleği üzerine kafa yorduğunu ve ortaya attığı fikri özetlediğini düşünüyorum.

Dünya toplumu onlara gözle görünür bir hevesle kucak açmıştı. Etrafta bakacak değişik birilerini görmek hoştu...Onlar çalışkan, barışsever ve yasalara saygılı Dünya vatandaşları olarak kalmayı sürdürdükçe, "Uzaylı istilasına" ve "içimize sızan Uzaylı casuslar"a dair söylentiler de zaman içinde, nesilleri tükenmeye yüz tutmuş bölük pörçük milliyetçi hiziplerin paranoyak siyasetçilerine ve gerçek Uçan Daire Halkları ile bağlantıda olduklarını iddia eden kişilere özgü bir eylem olup çıkmıştı (2011b, s.145).

Le Guin'in yukarıdaki alıntıda ifade ettiği, iletişimsizliğin; yabancılaştırmanın, ötekileştirmenin ve düşmanlaştırmanın sebebi olduğudur. Farklı öznelerin, önyargılardan ve manipülasyondan bağımsız bir şekilde, eşit olarak var olabilecekleri bir yaşam kurabilmeleri için iletişim ve diyalog kurabilmeleri gereklidir.

Şimdiye kadar dile getirmeye çalıştığım noktalar, Le Guin'in *Mülksüzler*, *Rüyanın Öte Yakası* ve *Marifetler* romanlarının farklılık teması çerçevesinde yapılmış kısa bir içerik analiziydi. Bu analiz doğrultusunda, Le Guin'in örnek olarak seçilen romanlarında

karşılaştığımız anlatı yapısının çerçevesini özetleyebilirim. Le Guin romanlarında, farklılıkları, mutlak benzeşmezlik iddiası ile keskin kategorilere hapsederek kurgulanan ötekilerin ve mutlak benzeşlik iddiası ile inşa edilen gruplarda farklılıklarını muhafaza eden ve ötekilerle ilişkisinde mutlak benzeşmezlikleri çeşitli zeminlerde reddeden ve ötekini tanımak/bilmek için iletişim ve diyalog eylemlerinde bulunan öznelerin/kahramanların hikâyelerini izleriz.

Le Guin edebiyatı söz konusu olduğunda, Le Guin'in farklılıkların bir aradalığı için yaptığı önerme olarak okunabilecek, eşitlik için mutlak benzeşmezliğin reddi fikrini ve devamında ötekini tanımak ve bilmek için iletişime, iletişimin araçlarına ve özellikle de diyaloga yaptığı vurguyu güçlendiren ve tamamlayan iki nokta daha bulunmaktadır. Le Guin, romanlarında temel gerilimi oluşturan farklılıklar ve bunların karşılaşması fikrini ve çözüm önerisi olarak sunduklarını, romanlarının yapısında diyalojikliğe, yazma yönteminde ise disiplinlerarasıdalığa başvurarak hem devam ettirmekte hem de bir bütünleştirmektedir. Sonraki bölümler, bu noktaları daha ayrıntılı bir şekilde tartışmayı amaçlamaktadır.

Le Guin ve Diyalojik Roman:

İletişim ve özellikle de bir iletişim biçimi olarak diyalog fikrinin, Le Guin'in romanlarında sık sık karşımıza çıktığını önceki bölümde tartışmıştım. Bu bölümde, Le Guin'in diyaloga yaptığı çağırının, romanlarının yapısında da gözlemlenebildiği iddia edeceğim. Bu anlamda, tartışmak istediğim ilk nokta Le Guin romanları ile M. Bakhtin'in diyalojik roman anlayışı arasında benzerlikler olduğu iddiasıdır. Bu iddianın başlangıç noktası Le Guin'in Dostoyeski'den aldığı ilham (Burns, 2010, s.171; Cummins, 1992, s.127) ve Bakhtin'in diyalojikliği Dostoyevski romanlarının bir keşfi olarak tartışması olsa da (Bakhtin, 2008, s.349; Nikulin,1998, s.381) Le Guin ve Bakhtin ilişkisi bununla sınırlı değildir. Le Guin'in karakterlerine bahsettiği bağımsızlık, farklı fikirlerin okuyucu için duyulur olması, yazarın farklılıklar söz konusu olduğunda taraf tutmaması ve Le Guin'in bu özellikleri kendini ve ötekini anlayacağı bir süreç olarak değerlendirmesi Le Guin ve Bakhtin'in diyalojik roman anlayışı ara-

sında ilişki kurmanın diğer gerekçeleridir. Bu anlamda, Le Guin'in farklılık ve farklılıkların diyalogu fikrinin ikinci ayağı olarak, yazarın diyalojikliğinin izlerini sürebiliriz.

D. Nikulin'e kulak verirse (1998, s.381-2) diyalojik romanın temel özelliği olan diyalogun "otonom ve eşit derecede önemli bilinçler arasında bir tür etkileşim" olarak tanımlanabileceğini ve bunun "roman kahramanının ya da karakterinin yazardan tamamen bağımsız olarak, yazarla, diğer karakterlerle ve okuyucuyla gerçek bir diyaloga girebilmesi" yoluyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Tam da bu sebepten, diyalojik romanlarda karakterler, yazarın bir parçası olsalar da, yazara indirgenemezler. Le Guin de (1989a, s.39) "Rüyalar Kendilerini Açıklamalıdır"da –roman karakterinin aslında kim olduğunu anlatırken– [karakterin] kendi benliğinin bir parçası olduğunu, kafasında, ama kesinlikle kendi başına ve kendi canlılığında var olduğunu ifade ederek bu fikre katılır. Diyalojik romanlarda, her bir karakter kendi gerçekliği ve tekilliği, biricikliği içerisinde, kendi otonom karakterleriyle romanın bir parçası olur. Kahramanın ve karakterlerin bu otonom yapısı, Bakhtin'e göre, kişinin kendi benliğini ve kendisini çevreleyen gerçekliği yorumlamasını ve değerlendirmesini sağlar (Bakhtinden aktaran Nealon, 1997, s.142). Le Guin (1989a), "Bilim Kurgu ve Mrs. Brown"da, *Mülksüzler*'in Shevek'inin kim olduğunu anlama çabası sürecinde, aslında toplum, kendi dünyası ve kendisi hakkında da düşünebildiğini (s.96); "Bilim Kurgu'da Mit ve Arkatip"de de (s.66) ötekine ulaşmak için sanatçının benliğe daldığını ve benlikte ne kadar ileriye giderse, ötekine o kadar yaklaştığını dile getirerek bir kez daha Bakhtin'e katıldığını gösterir.

Diyalog, "aynı anda ve birbirini takip ederek ifade edilen bağımsız ve birleştirilmemiş seslerin ve bilinçlerin çoğulluğu" olarak tanımlanabilecek polifoniyle mümkün olur (Nikulin, 1998 s.382). Bunun bir metinde karşımıza çıkan şekli, her bir bağımsız karakterin ya da kahramanın kendi bakış açısını dile getirebilmesi, bu düşüncelerin okuyucu tarafından duyulması ve herhangi bir bakış açısı söz konusu olduğunda yazarın taraf tutmaması olur (Nikulin, 1988, s.384). Bu özellikler, Le Guin'in romanlarında da gözlemlenebilmektedir. Le Guin'in farklılıklara ya da karşıtıklara romanlarında yer vermesi, bunların her birinin sesinin duyulur olması ve yazarın fark-

lıklar söz konusu olduğunda taraf tutmaması, yazarın Taoizmi benimsemesiyle yakından ilgilidir. Taoizme bağlılığını sık sık dile getiren Le Guin¹⁰, karşıtlıkların yin-yang sembolünde olduğu gibi iç içe olduğunu, hiçbirinin diğerinden büyük olmadığını ve hiçbir insan aklının ve erdeminin birini diğerinden ayıramayacağını, aralarında seçim yapamayacağını söyler (1989a, s.56). Bu anlamda, yin-yang metaforunun işaret ettiği, farklılıkların eşit derecede önemli olduğu fikridir. Bu fikirle amaçlanan ise, her hangi bir farklılığın üstünlüğü yerine, farklılıkların dengesi ve bütünlüğü yani karşıtlıkların [farklılıkların] birleşmesi ve bütünleşmesi için mücadele etmek olmalıdır (Burns, 2010, s.252; Le Guin, 1989, s.147). Bu doğrultuda söyleyebileceğimiz, Le Guin romanlarında farklılıkları temsil eden karakterlerin eşit derecede önemli olduğu ve bu sebepten her birinin sesinin duyulur olduğudur. Dolayısıyla, okuyucular olarak, Mülksüzler'in anarşist Shevek'i kadar kapitalist gezegen Urras'ın sakinlerini de, *Rüyanın Öte Yakası*'nın bilime ve ilerlemeye meraklı Dr. Haber'i kadar Taoist George Orr'unu da, *Yanılsamalar Kenti*'nin dağlıları kadar ovalılarını da duyulabiliriz.

Diyalojik sistem, kişisel yazma deneyiminin bir parçası gibi görünse de, önemli etik ve politik açılımlar barındırmaktadır. Polifoni ilkesi çerçevesinde, kahramana ve karakterlere verilen bağımsızlık ve bu bağımsız karakterleri yaratma sürecinin, insanın kendi benliğini ve çevresini (dolayısıyla ötekini) anlamak için önemli olduğu fikri, aslında, bu yazının ana izleği olan farklılık diğer bir deyişle ben ve ötekinin bir aradalık imkânı ile ilgili de cevaplar barındırmaktadır. Çünkü, diyalojikliğin ve dolayısıyla polifoninin sunduğu politik prensip, yani, "eşit olarak duyulan sesler" (Evans, 1998, s.404) iktidara ve ötekileştirmeye önemli bir karşı duruştur. Polifoni ilkesi olarak eşit olarak duyulan sesler, her bir öznenin diğeri üzerinde tahakküm kurma ihtimalini ve her biri tekil ve biricik olan öznelere

¹⁰ Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray. <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>. Söz konusu röportajda, Taoizmin ergenlik yaşlarından beri kendisini etkilediğini dile getiren Le Guin, tanrısal işler yerine, hayata nasıl bakacağı ve onu nasıl yönlendireceği ile ilgili yardımcı Taoizmden aldığını söyler. Yazarın, farklı röportajlarda Taoizme olan ilgisini ve sevgisini dile getirdiği bölümler için: Freedman, C. (2008) (Ed.). *Conversations with Ursula K. Le Guin*, s. 14, 45, 134, 166.

ve fikirlerin eşit temsili ile ötekileştirmeyi bertaraf etmeyi de önerir. Çünkü, Nealon'un (1997) dile getirdiği gibi "sosyal mekânı, uzlaşma ve tahakküm için bir savaş alanı yerine, seslerin zengin diyalogunun ev sahibi olarak algıladığımızda, öteki artık tehdit eden ya da düşman olan bir güç olmaktan çıkacaktır" (s.131). Le Guin, metinlerini ve evrenlerini tam da böylesi bir sosyal mekân olarak tanımlamıştır. Le Guin'in alternatif sosyal mekânlarında da ötekileştirmeyi ve yabancılaştırmayı bertaraf etmenin aracı farklılıkların diyalogudur. Ayrıca anarşizmin en temel özelliği olarak tartışılabilir tahakküm karşıtlığının (Carter, 2000, s.232; Reichert, 1969, s.142) kendisini anarşist olarak tanımlayan Le Guin tarafından da kabul edildiğini hatırladığımızda (1989a, s.85, 146); Le Guin'in yapısal olarak polifoni ve diyalojikliği neden önemseydiğini anlamak mümkün olur. Le Guin'in diyalojik roman yapısıyla mümkün kıldığı polifoni, hem roman karakterlerinin eşitliği hem de yazarın fikrinsel olarak savunduğu anarşizm, Taoizm, feminizm ve bunlara ilişkin eşitlik anlayışı için de önemlidir.

Önceki bölümde, Le Guin'in romanlarının içerik analizi yardımıyla, farklılıkların eşitliği bozmayacağı bir dünya için mutlak benzeşmezlik fikrinin reddedilmesi ve benzeşliklerin bulunabilmesi için diyalog eyleminde bulunma gerekliliğini vurgulamıştım. Le Guin romanlarının yapısal bir özelliği olarak karşımıza çıkan diyalojiklik de, aslında aynı fikri tamamlayan bir başka nokta olarak bu bölümde tartışılmıştır. Son olarak, yazarın bunca önemseydiği diyalog fikrinin yansımalarını Le Guin'in yazma yönteminde, yani disiplinlerarası yöntem ile ilişkisi çerçevesinde tartışmaya başlayabilirim.

Diyalog ya da Disiplinlerarasılık:

Disiplinlerarasılık üzerine olan yazın, kavramın muğlaklığı konusunda hemfikir olsa da (Klein, 1991, s.13; Moran, 2010, s.14), kavrama dair temel noktalar konusunda uzlaşmaktadır. Bu anlamda, disiplinlerarasılık çoklukla "belirli bir araştırmanın gerçekleştirilmesinde birden fazla disiplinin kullanılması" (Klein, 1991, s.27) yahut "bir ya da daha fazla disiplin arasında, herhangi bir biçimde diya-

log ya da etkileşim bulunması” (Moran, 2010, s.14) olarak tanımlanmaktadır. Farklı disiplinler arasındaki bu diyalogun gerekçeleri arasında “bilimin birliğini, genel bilgiyi, sentezi ve bilginin bütünlüğünü” sağlamak vardır (Klein, 1991, s.22). Söz konusu diyalog yok sayıldığında, Ranjan Gosh’un (2007) dikkat çektiği önemli bir nokta “bağlamın” ya da “şeylerin ilişkisinin” kaybedileceği ve insanın algıladığı dünyayı sadece kendi deneyimiyle ilişkilendireceğidir (s.227). Oysa disiplinlerarası yaklaşımla edinilen bilgi –özellikle de sosyal bilim disiplinleri söz konusu olduğunda— dünya görüşümüzü şekillendireceği ve nasıl bir yenedünya görüşü benimseyeceğimizle ilgili olduğu için önemlidir (Gosh, 2007, s.228-9).

Yukarıda dile getirilenler çerçevesinde, bu yazının disiplinlerarasılık ile iki yönlü bir ilişki kurduğunu söyleyebilirim. İlk olarak, bu çalışmanın temel soruları –Le Guin’in romanlarındaki farklılık anlatısı ve farklılığın bir arada var olabilme imkânı olarak sunduğu önermeler— ve bunların cevapları, Le Guin’in metinlerine disiplinlerarası bir yaklaşımla eğilerek, siyaset bilimi, siyaset teorisi, felsefe ve Le Guin’in edebiyatı arasında diyalog kuran çalışmalardan faydalanarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu noktaya döneceğim. Ancak, yazının disiplinlerarası yöntem ile asıl olduğu söylenebilecek bir ilişkisi daha vardır. Bu da Le Guin’in romanlarını yazma sürecinde izlediğini düşündüğüm disiplinlerarası yaklaşımdır.

Ursula K. Le Guin’in, hikâyelerini hayal ederken, kurgularken ve yazma eylemiyle dile gelirken bizzat disiplinlerarasılığı yani diğer disiplinlerle diyalog kurmayı önemseydiği fikrinin ardında aslında şimdiye kadar bu yazıda tartışılan kimi temel fikirler yer almaktadır. Diğer bir deyişle bu önerme, öncelikle, disiplinlerarası yaklaşımların temel özelliği olan fikirler ve bilgi arasındaki diyalog fikrinin Le Guin’in romanlarında hem bir iletişim biçimi olarak öne çıkması hem de romanlarının biçim olarak M. Bahtin’in kavramsallaştırdığı diyalojik yapıya uygunluğu dikkate alınarak yapılmaktadır. Daha önemlisi ise, Le Guin’in anlatılarının fikrîsel arka planını kurarken diyalogda bulunduğu disiplinler ve düşünürlerin bu disiplinlerarasılık fikrini tamamlamasıdır.

Yazarın romanlarının içerik analizinin dışında, bu diyalogun işaretleri hem ikincil yazında hem de Le Guin’in gerek röportajların-

da verdiği cevaplarda gerekse yazdığı denemelerde öne çıkmaktadır. Örneğin Cummins'e (1992) kulak verdiğimizde (s.154), Le Guin'in Batı Yakası evreninde geçen roman plotlarının psikoloji, antropoloji, fizik, jeoloji, siyaset bilimi ve bilgisayar bilimlerine dayandığını öğreniriz. Aslında, bir bilim kurgu yazarı da olan Le Guin'in alternatif evrenlerini kurgularken diğer disiplinlerin bilgisine başvurması çok da istisnai bir durum değildir. Çünkü neredeyse tüm bilimkurgu yazarları hikâyelerinin geçtiği evrenleri tasarlamak için bilimsel bilgiye başvurmaktadır. Ancak, Le Guin söz konusu olduğunda istisnai olan, çoğu bilim kurgu yazarının yaptığına aksine, Le Guin'in doğa bilimlerin yanı sıra, sosyal bilimlerle diyalog kurmayı tercih ediyor olmasıdır. Le Guin, John Wray ile yaptığı mülakatta sadece Batı Yakası evreni söz konusu olduğunda değil, genel olarak, yazdığı bilim kurgu romanlarında özellikle sosyal bilimlerin bilgisine başvurduğunu dile getirir.¹¹ Le Guin, aynı mülakatta, katı bilim kurgu yazarı olarak nitelediği yazarların fizik, astronomi ve kimi zaman da kimya ile sıkı bağlar kurduğunu ancak biyoloji, sosyoloji ve antropolojiyi bilim olarak görmediklerini söyler. Bunun arkasındaki neden, Le Guin'e göre, bu yazarların, insanların gerçekten ne yaptıkları ile ilgilenmemeleridir. Oysa, Le Guin bunun kendisi için önemli olduğunu, bu yüzden de sosyal bilimlerle fazlasıyla ilgilendiğini, özellikle de antropolojiden bir çok fikir aldığını ifade eder.¹²

Bu anlamda yazarın bizzat kendisinden, antropoloji disiplininin evrenlerini kurmak için önemli bir yer tuttuğunu öğreniriz. Gerçekten de, araştırma alanı insan olan antropolojinin, temel olarak farklı kültürlerin yaşamlarını kendine konu edindiğini hatırladığımızda, Le Guin'in bu disiplinle kurduğu diyalogun, yazarın romanları-

¹¹ Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>.

¹² Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>. Le Guin'in önemli bir antropolog olan babasının yazma kariyerini nasıl etkilediğine dair verdiği cevap bu anlamda önemlidir. Le Guin, evlerine giren birçok bilim adamının yanı sıra, Nazi Almanyasından kaçan sığınmacılar ve Kızıldehşerlerin de sık sık evlerine misafir olmasının, ötekini deneyimlemek için önemli bir nokta olduğunu söyler. Le Guin'in kendisiyle yapılan diğer röportajlar aracılığıyla, antropolog olan babasının ve dolayısıyla antropolojinin yazma sürecini nasıl etkilediğini dile getirdiği noktalar için: Freedman, C. (Ed.) (2008). *Conversations with Ursula K. Le Guin*, s.27,54.

nın teması olarak sıklıkla karşımıza çıkan öteki, onunla karşılaşma ve eşit bir şekilde var olmanın imkânlarının aranması noktasında önemli olduğunu söyleyebiliriz. İnsanların eylemlerini önemseyen Le Guin, bu eylemlere temel teşkil eden dinamikleri ve süreçleri anlamak için psikolojinin bilgisine de başvurmuştur. Yazar, psikoloji disiplini, özellikle de Jung ile olan ilişkisini de “Çocuk ve Gölge” başlıklı yazısında etraflıca dile getirmektedir (1998, s.53).¹³ Yazma sürecinin kendisini tanımak için de önemli olduğunu daha önce dile getiren Le Guin’in, psikoloji ile diyalogu bu anlamda da önemlidir.

Le Guin’in antropoloji ve psikoloji disiplinleriyle olan diyalogu, yazarın dünyamıza dair kültürel ve dolayısıyla etik ve politik problemlere anlatılarında ne şekilde yer verdiğinin bir işareti olarak okunabilir. Ancak, bunların yanı sıra, yazarın farklı kültürlerle, dolayısıyla farklılıklara ve ötekine dair dünya-görüşünün oluşmasında etkili olan, yazarın feminist, anarşist ve Taocu kimliğidir. Bu kimlik kategorilerinin içeriğini oluşturan bilginin oluşmasında ise yazarın siyaset bilimi, teorisi ve felsefe ile olan diyalogunu dikkate almamız gerekir.

Le Guin, feminizm söz konusu olduğunda feminist yazarlarla ve ilgili yazınla ilişkisini yine kendisi ile yapılan röportajlarda dile getirir.¹⁴ Le Guin, başta Virginia Woolf olmak üzere, feministlerin yazdığı tüm kitapları okuduğunu, böylece kadınların kadın gibi, erkeklerden farklı şeyler yazabileceklerini gördüğünü dile getirir.¹⁵ Le Guin’in kadın kahramanları ve özellikle de *Karanlığın Sol Eli*’nde kafa yorduğu cinsiyet meselesi ve bu romanını tamamlayan “Toplumsal Cinsiyet Gerekli midir?” yazısı Le Guin’in feminizme yahut

¹³ Le Guin’in kendisiyle yapılan röportajlarda Jung’a olan ilgisini dile getirdiği bölümler için: Freedman, C. (Ed.) (2008). *Conversations with Ursula K. Le Guin*, s. 14,132. Yazarın Jung kadar Freud ile de dirsek temasında olduğunu iddia eden bir yazı için: Bloom, H. (2007), *Novelists and Novels*. Checkmark Books: New York, s.505-515.

¹⁴ Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>. Freedman, C. (Ed.) (2008). *Conversations with Ursula K. Le Guin*, s.40, 49,50, 56.

¹⁵ Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>. Le Guin, “Bilimkurgu ve Mrs. Brown” (1989a) adlı denemesinde de Virginia Woolf ve feminizmle olan ilişkisini dile getirir.

maskulinite ile hesaplaşmaya verdiği önemin işaretidir.¹⁶ Bunun için, feminist yazarlarla ve yazınla kurduğu diyalog ise, yazarın disiplinlerarasılığının bir başka göstergesidir. Le Guin'in, feminist duruşunun yanı sıra, kimliğinin bir parçası olarak dile getirdiği anarşizm ve Taoculuk'a odaklandığımızda yazarın hangi ideolojiler ve düşünürlerle ilişki kurduğunu görebiliriz. Le Guin, anarşizm ve Taoizm söz konusu olduğunda Karl Marx'tan Peter Kropotkin'e, Lao Tzu'dan Emma Goldman'a, Friedrich Engels'ten Paul Goodman'a zengin bir düşünür grubuyla diyaloga geçmektedir.¹⁷ Tam da bu çerçevede, Le Guin üzerine üretilen yazın, yazarın özellikle *Mülksüzler*'de bir anarşist evren yarattığı, *Karanlığın Sol Eli*'nde de feminizme içkin cinsiyet ve toplumsal cinsiyet problemlerini dert edindiği fikrinde uzlaşır. Taoculuğunun izleri ise Le Guin'in neredeyse tüm romanlarında gözlemlenebilmektedir.

Evrenlerini ve fikirlerini şekillendirirken diğer disiplinlere kulak vererek iletişim kuran Le Guin –bir edebiyat metnini, yazarın iletişim kurma konusundaki arzusunu temsil eden bir iletişim aracı olarak kabul ettiğimizde (Harker,1988, s.6) – okuyucuları ile de dile gelerek, yazarlık iletişime geçmektedir. Diğer bir deyişle, Le Guin, diyalogun esas koşulu olan, dinlemeyi ve konuşmayı içeren konuşma anlayışını

¹⁶ *Karanlığın Sol Eli*'nde öne çıkan fikir de, bu yazıda seçilen romanlarda olduğu gibi, insanların arasında mutlak benzeşmezlikler olmayacağı, en azından insan olmak temelinde benzeşliklerin bulunabileceğidir. Nitekim Le Guin, "Toplumsal Cinsiyet Gerekli midir?" yazısında *Karanlığın Sol Eli*'nde "toplumsal cinsiyeti yok saydığımızda/elediğimizde elimizde ne kaldığını görmek" istediğini söyler. Devamında, erkek ve kadınlar olarak paylaşılan ortaklığın insanlık olduğunu dile getirir. Le Guin (1989b), *Dancing at The Edge of the World*, s.10. Böylesi bir merakla ve soruyla başlayan *Karanlığın Sol Eli*'nde, tanık olduğumuz cinsiyet farklılıklarına rağmen, aşk ve arkadaşlık ortaklığında buluşmayı başaran Ai ve Estraven arasındaki ilişkidir. Ayrıca yazarın, kadın olmak, kadın olarak yazmak, erkek egemen dil ile mücadele etmek ile ilgili fikirleri özellikle "Bryn Mawr Commencement Address", "Moral and Ethical Implications of Family Planning", "Prospects for Women in Writing", "A Left-Handed Commencement Address" isimli yazılarında öne çıkar. U.K.Le Guin (1989), *Dancing At the Edge of the World, Thoughts on Words, Women, Places*. Groove Press: New York, s.147-161, 17-21,176-179,115-118

¹⁷ Bu bağlantıların yazar ve kimi araştırmacılarca dile getirildiği çalışmalar için bakılabilir: Ursula K. Le Guin (1989a), "Bilim Kurgu and Mrs. Brown", s. 95; Cummins (1992), *Understanding Ursula K. Le Guin*, s. 106; Burns (2010), *Political Theory, Science Fiction, and Utopian Literature: Ursula K. Le Guin and "The Dispossessed"*, Call (2007). *Post-Modern Anarchism in the Novels of Ursula K. Le Guin*. Ayrıca, Ursula K. Le Guin. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray: <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>

yazma sürecinde de devam ettirmektedir. Sonuçta, Le Guin üzerine bilgi üreten disiplinlerarası yaklaşımlar da, aslında Le Guin'in disiplinlerarası yöntemiyle zenginleşen ve önemli etik ve politik sorular/cevaplar barındıran evrenlerine ve yazarın diyalog çağrısına verilen bir cevaptır. Bu sebepten olsa gerek, Le Guin romanları ve hikâyeleri kurmaca bir metinden alınabilecek her türlü hazı cömertçe sunmasının yanı sıra, politik-etik-sosyal sorulara ve edebiyat teorilerine meraklı okuyusuna da, –örneğin, feminizmden cinsiyete¹⁸, anarşizmden Tao'ya¹⁹, H.G.Wells'den Zamyatin'e²⁰, ekolojiden insana²¹, modernite ve bilim eleştirisine²²— bu romanların politika, etik ve/veya edebiyat teorileri ile diyalogunu sorgulayabileceği bir zemin sunmaktadır.

Sonuç

Bu yazıda tartışmaya çalıştığım noktaların başlangıcı Le Guin'in örnek olarak seçilen romanlarındaki farklılık anlatısıdır. Bu romanlarda, Le Guin'in anlatılarının çerçevesini, farklılıklar ve farklılıkların karşılaştığı sosyal ve fiziksel mekânlar oluşturmaktadır. Bu mekânlarda, mutlak benzeşmezlik fikri çerçevesinde şekillenen ben ve öteki ikiliği temel çatışmayı oluşturmaktadır. Le Guin'in kahramanları ise, ötekileştiren ve yabancılaştıran mutlak benzeşmezlik fikrine karşı çıkarak, öteki kategorisine hapsedilen öznelere tanışmak için ötekiyle diyaloga geçmeyi seçmektedir.

¹⁸ Rashley, L. H. (2007), *Inventing women in Ursula K. Le Guin's nonfiction*, *Biography*, 30,1: 22-26; M. Clarke, A. (2010), *Ursula K. Le Guin's Journey to Post-Feminism*. McFarland and Company, Inc., Publishers: Jefferson, North Carolina, and London.

¹⁹ Jaekle, D. P. (2009). *Embodied Anarchy in Ursula K. Le Guin's The Dispossessed*, *Utopian Studies* 20:1, 75-95.

²⁰ T. Burns'un (2010), *Political Theory, Science Fiction, and Utopian Literature: Ursula K. Le Guin and "The Dispossessed"* adlı çalışması anarşizm tartışmaları dışında, Le Guin'i edebiyat disiplini çerçevesinde, özellikle diğer bilim-kurgu yazarları ile ilişkili olarak okuması bakımından da önemlidir.

²¹ Yazarın Hainish evreninden, *Sürgün Gezegeni* ve *Dünyaya Orman Denir* romanları bu bağlamda tartışılabilir. Bu tartışmalar için Elisabeth Cummings (1992). *Understanding Ursula K. Le Guin*.

²² Le Guin'in, özellikle de *Rüyanın Öte Yakası* ve *Mülksüzler* romanları, Aydınlanmanın bilim ve rasyonalite fikirlerinin eleştirisi çerçevesinde tartışılmaktadır. Derdi bütünüyle bu olmasa da, konuyu modernite/post-modernite bağlamında tartışan çalışmalar için: L.Call (2007). *Post-Modern Anarchism in the Novels of Ursula K. Le Guin*, *SubStance* 113 ve Burns (2010), *Political Theory, Science Fiction, and Utopian Literature*.

Le Guin'in evrenlerinde, tanı(ş)mak/bilmek ve dolayısıyla benzeşliklerin bulunabileceği bir dünyada eşit olarak bir arada var olabilmek için önemli bir rol atfedilen diyalog fikri, yazarın romanlarının biçimini de şekillendirmektedir. Le Guin, romanlarında biçimsel olarak diyalojiklik ilkesine bağlı kalarak, farklılıkların karşılaşmalarına, dahası her bir farklılığın bağımsız olarak diğer karakterlerle, yazarla ve biz okuyucu ile diyalog kurmasına izin vermektedir. Böylece, Le Guin anarşist, feminist ve Taocu kimliğinin temeli olan, her tür iktidarla hesaplaşma ve bunlara içkin olarak tartışılabilir eşitlik ve özgürlük prensiplerine bağlılığını bir kez daha açık etmektedir.

Le Guin'in diyaloga atfettiği önemin vücut bulduğu son halka ise yazarın disiplinlerarası yöntemi çerçevesinde tartışılmıştır. Bir bilim kurgu yazarı olarak edebiyat dışı disiplinlerin bilgisine ihtiyaç duyan Le Guin'i diğer bilim kurgu yazarlarından ayıran ise doğa bilimlerinin yanı sıra, sosyal ve beşeri bilimlerin bilgisi ile de diyalog kurmayı seçmesidir. Le Guin'in okuyucularına zengin etik ve politik açılımlar sunan hikâyelerinin ardında yatan da yazarın disiplinlerarası yöntemi, yani diğer disiplinler bilgilerle diyalog kurmayı seçen tavrıdır.

Sonuç olarak, Le Guin'in, evrenlerini ve anlatılarını, diyaloga içkin kulak verme/dile gelme eylemlerinde bulunma ve zihni ilerleme için beraber düşünme çağrısı olarak okumamak için hiçbir sebep yoktur. Le Guin'le bu anlamda kurulan diyalogun bize sunduğu ise, eşitlik, özgürlük, bütünleşme ve bilginin ilerlemesi için farklı bilgi ya da disiplinler arasında, farklı roman kahramanları arasında ya da ben ve öteki arasında da olsa, farklılıkların diyalogunun vazgeçilmezliği.

Bu yazının sınırlarını aşsa da, bundan sonra, Le Guin'in hangi düşünürlerle/disiplinlerle temasta olacağı merak uyandırıcıdır. Ama yukarıda da tartıştığım gibi, Le Guin'in anarşizmini ve buna içkin temel politik-etik önermesi olan eşitlik ve özgürlük fikrinin peşinden gitmeye devam edeceğini tahmin ediyorum/umuyorum. Çünkü hâlihazırda eşitlik, eylem, diyalog, beraber düşünme, zihni ilerleme gibi önemli fikirlerini paylaşan Le Guin, hergün, eşitsizliği derinleştiren yeni farklılıklarla karşılaştığından, evrenlerinin etik-politik zeminlerini ve anlatılarına aracılık edecek dilini geliştirmeye çabalı-

yor gibidir. Bu noktada, edebi ve politik olarak heyecanlandırıcı ise, Le Guin'in, Taoizm'den etik önermelerini alan anarşist çerçevesini hangi politik-felsefi-mistik teori/fikir ile besleyeceği ya da hangi fikrin peşinden gideceğidir. Bu anlamda, Tony Burns, Lewis Call ve Elizabeth Cummins gibi yazarı iyi tanıyan araştırmacıların yapacağı katkıları izlemek zenginleştirici olacaktır.

KAYNAKÇA

Bain, D. C. (2000). "The 'Tao Te Ching' as Background to the Novels of Ursula K. Le Guin", H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde. New York: Chelsea.

Bakhtin, M.M (2008). *The Dialogic Imagination*, (Çev.) Carly Emerson ve Micheal Holquist, Micheal Holquist (Ed.). Austin: University of Texas Press.

Bakhtin, M.M. (2015). *Dostoyevski Poetikasının Sorunları*, (Çev.) Cem Soydemir. İstanbul: Metis.

Bloom, H. (2007), *Novelists and Novels*. New York: Checkmark Books.

Burns, T. (2004). Marxism and Science-Fiction: A Celebration of the work of Ursula Le Guin, *Capital & Class* 84: 139- 148.

Burns, T. (2010). *Political Theory, Science Fiction, and Utopian Literature: Ursula K. Le Guin and "The Dispossessed"*. UK: Lexington Books.

Call, L. (2007). Post-Modern Anarchism in the Novels of Ursula K. Le Guin, *SubStance* 113, 36, 2: 87-105.

Carter, A. (2000). Analytical Anarchism: Some Foundations, *Political Theory* 28:2, 230-53.

M. Clarke, A. (2010). *Ursula K. Le Guin's Journey to Post- Feminism*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland and Company, Inc., Publishers.

Cummins, E. (1992). *Understanding Ursula K. Le Guin*. Columbia: University of South Carolina Press.

Evans, F. (1998), Bakhtin, Communication, and the Politics of Multiculturalism, *Constellations*, 5:3, 403-423.

Freedman, C. (2008), Conversations with Ursula K. Le Guin, Freedman, C. (Ed.). USA: University Press of Mississippi. Ghosh, R. "Interdisciplinary and the 'Doing' of History: A Dialogue between F.R. Ankersmit and Ranjan Ghosh", *Rethinking History*, 11:2, 225-249.

Harker, W. J.(1988), Literary Communication: The Author, the Reader, the Text, *Journal of Aesthetic Education*, 22:2, 5- 13.

Kléin, G. (2000). Le Guin's "Aberrant" Opus: Escaping the Trap of Discontent, H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde (s.85-99). New York: Chelsea.

Le Guin, U. K. (1989a), *The Language of the Night: essays on fantasy and science fiction*. Revised edition. London: Women's Press.

Le Guin, U. K. (1989b). *Dancing at the Edge of the World, Thoughts on Words, Women, Places*. New York: Groove Press.

Le Guin, U. K. (2006). *Marifetler (The Gifts)*. (Çev.). Çiğdem Erkal İpek. İstanbul: Metis.

Le Guin, U. K. (2011a). *Mülksüzler (The Dispossessed)*. (Çev.). Levent Mollamustafaoğlu. İstanbul: Metis.

Le Guin, U. K. (2011b). *Rüyanın Öte Yakası (The Lathe of Heaven)* . (Çev.). Aylin Ülçer. İstanbul: Metis.

Le Guin, U. K. (2012). *Karanlığın Sol Eli (The Left Hand of Darkness)*. (Çev.). Ümit Altuğ. İstanbul: Ayrıntı.

Le Guin, U. K. "Devrimden Önceki Gün" http://libcom.org/files/the_day_before_the_revolution.pdf

Le Guin, U. K. The Art of Fiction No. 221. Interviewed by John Wray. <http://www.theparisreview.org/interviews/6253/the-art-of-fiction-no-221-ursula-k-le-guin>.

Lindow, S.J. (2012), *Dancing the Tao: Le Guin and Moral Development*. UK: Cambridge Scholars Publishing.

MacGuirk, C. (2000). Optimism and the Limits of Subversion in "the Dispossessed" and "the Left Hand of Darkness", H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde. New York: Chelsea.

Nealon, J.T. (1997), The Ethics of Dialogue: Bakhtin and Levinas, *College English*, 59:2, 129-148.

Nikulin, D. (1998). Mikhail Bakhtin: A Theory of Dialogue, *Constellations*, 5:3, 381-402.

Escudié, H. (2008). Entretien avec Ursula K. Le Guin, *Conversations with Ursula K. Le Guin* içinde. C. Freedman (Ed.). U.S.A.: The University Press of Mississippi s. 124-163.

Walsh, W. (2008). I am a Woman Writer, I am a Western Writer: An Interview with Ursula Le Guin, *Conversations with Ursula K. Le Guin* içinde. C. Freedman (Ed.). U.S.A.: The University Press of Mississippi. s. 77-92.

Rashley, L. H. (2007). Inventing women in Ursula K. Le Guin's non-fiction, *Biography*, 30,1: 22-26.

Reichert, W (1969). Anarchism, Freedom and Power, *Ethics*, 79:3, 139-49.

Scholes, R. (2000), "The Good Witch of the West", H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde (s.35-47). New York: Chelsea.

Storing Benfield, S. (2010). The Interplanetary Dialectic: Freedom and Equality in Ursula Le Guin's *The Dispossessed*, *Perspective on Political Science*, 35,3: 128- 134.

Wood, S. (2000), "Fiction of Ursula Le Guin", H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views, Ursula K. Le Guin* içinde. New York: Chelsea.